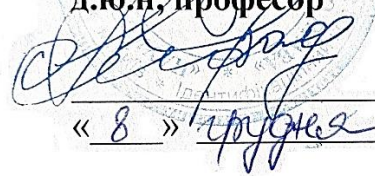

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. президента Науково-дослідного
інституту публічного права
д.ю.н, професор

С.О. Короед
« 8 » грудня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права від 30 липня 2025 року (протокол № 12)

ВИТЯГ

із протоколу спільного засідання відділів актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики, науково-правових експертиз та законопроектних робіт, проблем публічного права, організаційного забезпечення наукових проектів і міжнародної діяльності Науково-дослідного інституту публічного права від «8» грудня 2025 року.

Присутні 11 осіб:

Овчарук Сергій Станіславович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права – *головуючий на засіданні*;

Короед Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права;

Боровик Андрій Володимирович – доктор юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права;

Сорока Лариса Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу аспірантури Науково-дослідного інституту публічного права;

Куркова Ксенія Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права;

Луценко-Миськів Леся Ігорівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права – *науковий керівник*;

Козін Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Шкарупа Костянтин Вікторович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Даниленко Анна Олександрівна – доктор філософії за спеціальністю 081 Право, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права.

Запрошені:

Стельмах Владислав Юрійович – *здобувач ступеня доктора філософії.*

Порядок денний:

Публічна презентація здобувачем Стельмахом Владиславом Юрійовичем наукових результатів дисертації на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів.

Науковий керівник – **Луценко-Миськів Леся Ігорівна** – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права.

Головуючий по цьому питанню – **Овчарук Сергій Станіславович** – доктор юридичних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу Науково-дослідного інституту публічного права.

Слухали:

Здобувача наукового ступеня доктора філософії Стельмаха В.Ю. про результати дисертаційного дослідження. У своїй доповіді він обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначив мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрив структуру роботи та основні її положення, показав їх новизну, теоретичне та практичне значення. Здобувач наголосив на таких аспектах свого дослідження.

Питання забезпечення охорони навколишнього природного середовища є на сьогодні одним із життєво важливих для українського суспільства, вирішення якого неможливе без цілеспрямованих зусиль громадськості.

Конституція України гарантує кожному право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Наявність у вітчизняному законодавстві норм, щодо забезпечення охорони навколишнього природного середовища актуалізується у зв'язку з імплементацією Конвенції Європейської економічної комісії ООН про доступ до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються охорони довкілля. Україна, як країна-підписант визнала важливість права на залучення усіх зацікавлених осіб до ефективного вирішення екологічних питань. Складовими цього права є право на отримання повної і достовірної екологічної інформації, право на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також право на судовий захист.

Прискоренню процесу участі громадян у вирішенні питань у сфері охорони навколишнього природного середовища сприяло підписання Україною Угоди про асоціацію із ЄС, відповідно до якої наша країна має наблизити своє законодавство до директив ЄС, що стосуються такої участі.

Активна участь громадян в управлінні державними справами, а отже, й у процесі ухвалення рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, обумовлюється також переходом Української держави від моделі представницької демократії до демократії участі, головними умовами якої є забезпечення її адміністративно-правових засад, а також створення відповідних адміністративно-правових механізмів та процедур такої участі. Слід акцентувати, що на сьогодні на різних рівнях ухвалено численні нормативно-правові акти, що врегульовують досліджуване питання. Однак процес залучення громадян до ухвалення рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища відбувається дуже повільно. Окрім того, спостерігається формальне визнання значення участі громадян у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, що виявляється у сприйнятті громадськості насамперед як опонента, а не партнера у досліджуваному процесі. Слід також акцентувати на відсутності у громадян сформованої екологічної свідомості, недосконалої застосування інформаційних технологій забезпечення доступу до екологічної інформації як підстави для реалізації права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, недотриманні принципу верховенства права у реалізації права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища тощо.

Отже, викладене обумовлює актуальність теми дисертації, її важливе як теоретичне, так і практичне значення щодо подальшого розвитку та удосконалення адміністративно-правових засад участі громадян у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища з урахуванням чинного законодавства та досвіду інших країн.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у тому, щоб на підставі теоретичних положень юридичної науки, норм чинного законодавства України і практики його застосування визначити сутність та

особливості адміністративно-правового механізму участі громадян у процесі прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також сформулювати пропозиції та рекомендації щодо його подальшого вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду країн Європейського Союзу у зазначеній сфері.

Відповідно до поставленої мети, в роботі заплановано вирішити такі завдання:

- визначити поняття та особливості охорони навколишнього природного середовища;
- розкрити правову природу права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та визначити його місце у правовому статусі громадянина України;
- охарактеризувати нормативно-правові засади та принципи реалізації права участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- окреслити систему суб'єктів забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- розкрити зміст та визначити особливості адміністративних процедур забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- охарактеризувати юридичні гарантії забезпечення реалізації громадянами права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення реалізації громадськістю права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- сформулювати шляхи удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, що розкриває адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано наукові положення теоретичного та практичного спрямування щодо удосконалення адміністративно-правових засад участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища:

уперше:

– виділено ключові ознаки поняття «права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища», до яких віднесено: особлива система джерел нормативно-правового регулювання; має дуалістичний характер; є гарантією реалізації і захисту права на сприятливе навколишнє середовище як фундаментального екологічного права; здійснюється шляхом залучення громадян до процесів правотворчості, громадського обговорення, консультування, здійснення громадської експертизи та контролю, гарантоване державою, що передбачає обов'язковий адміністративний чи судовий захист у разі його порушення

– здійснено класифікацію юридичних гарантій забезпечення реалізації громадянами права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, які запропоновано поділити на дві групи: 1) гарантії, пов'язані зі створенням умов для реалізації досліджуваного права: його законодавче закріплення, процесуальні форми реалізації, юридичні факти, з якими пов'язують його настання та реалізацію; 2) гарантії охорони права громадськості на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також механізми та інститути його захисту: засоби забезпечення виконання громадянами цього права, до яких віднесено: а) гарантії припинення порушеного права – насамперед заходи адміністративної відповідальності; та б) гарантії судового захисту;

– обґрунтовано необхідність ухвалення закону «Про участь громадськості в ухваленні рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища»; «Положення про взаємодію Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості щодо участі в ухваленні рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища»;

удосконалено:

– теоретичний підхід щодо характеристики поняття «охорона навколишнього природного середовища», яке запропоновано розуміти у широкому та вузькому розумінні. Зокрема, відповідно до широкого підходу, – це сукупність суспільно-правових відносин, які виникають між ВРУ, КМУ, уповноваженими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадянами України з питань забезпечення сталого суспільного розвитку, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки на території держави. Відповідно до вузького тлумачення, охорона навколишнього природного середовища – це напрям державної політики, який виражено в системі законодавчо закріплених гарантій, а також заходів, способів, засобів та процедур, що реалізуються уповноваженими законодавством суб'єктами з метою забезпечення належного рівня природно-соціальних умов та процесів, законності використання природних ресурсів (землі, надр, води,

атмосферного повітря, лісів, рослинного та тваринного світу), захисту територій та об'єктів природно-заповідного фонду, життя та здоров'я громадян;

- теоретичне бачення щодо переліку принципів реалізації права участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, до яких віднесено наступні: законності та правомірності; привалювання безпеки природного середовища; поєднання публічних та приватних інтересів; рівності; гласності та прозорості; доступності захисту прав;

- науковий підхід до визначення характерних особливостей адміністративних процедур забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, до яких віднесено наступні: а) закріпленні у нормах адміністративного права; б) носять чітко визначений, послідовний характер; в) їх реалізація об'єднана єдиною метою - реалізація громадянами України права на участь у досліджуваних в роботі правовідносинах; г) правовими наслідками відповідних процедур є виникнення (або припинення) певних прав та обов'язків суб'єктів адміністративних правовідносин у даній сфері;

отримали подальшого розвитку:

- визначення поняття «суб'єкти забезпечення реалізації громадянами України права на участь в процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища», під якими запропоновано розуміти сукупність уповноважених законодавством органів державної влади та місцевого самоврядування, до компетенції яких належать питання формування та забезпечення існування умов для ефективного, результативного та повноцінного виконання кожним окремим громадянином (і громадськістю в цілому) екологічних прав та прийняття участі у вирішенні різноманітних питань сфери охорони навколишнього природного середовища;

- характеристика досвіду Сполучених Штатів Америки, Канади, Європейського Союзу в цілому, Німеччини, Франції, Польщі, Грузії та Республіки Казахстан щодо забезпечення реалізації громадськістю права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, на основі чого відзначена позитивність та неоднозначність такого досвіду, адже в одних країнах даний аспект характеризується поєднанням державного та муніципального регулювання, в той час як в інших відповідна охорона цілком перебуває у сфері відання територіальної громадськості.

Після закінченні доповіді здобувачу присутніми були поставлені такі питання:

Запитання Курило І.В.: Які на ваш погляд основні особливості охорони навколишнього природного середовища?

Стельмах В.Ю.: Дякую за запитання. Серед особливостей охорони навколишнього природного середовища слід назвати такі: по-перше, носить комплексний характер, адже охоплює всі елементи довкілля: атмосферу, воду, землю, флору, фауну, надра; по-друге, виступає важливим об'єктом адміністративно-правового регулювання; по-третє, носить, переважно, превентивний характер, оскільки її основна мета – не допустити забруднення та виснаження природних ресурсів; по-четверте, проблеми охорони навколишнього природного середовища виходять за межі однієї держави, адже вони є предметом діяльності всіх цивілізованих країн світу; по-п'яте, носить науково-обґрунтований характер.

Запитання Боровика А.В.: Розкрийте будь ласка коротко систему принципів реалізації права участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Стельмах В.Ю.: Дякую за запитання. Систему принципів реалізації права участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища складають такі: 1) принцип законності та правомірності. Відповідно до вимог цих вихідних засад реалізація права участі громадськості у процесі прийняття рішень в галузі охорони навколишнього природного середовища повинно відбуватись виключно в способи та за допомогою процедур, які прямо передбачені законодавством України в обсягах, необхідних для досягнення нормативно-визначених цілей; 2) принцип привалювання безпеки природного середовища – реалізація громадськістю своїх екологічних прав та вплив на сферу охорони природного середовища повинно, у першу чергу, мати користь для національної екосистеми, не порушувати її цілісність та стан, сприяти збереженню ресурсів, їх раціональному використанню тощо; 3) принцип поєднання публічних та приватних інтересів. Враховуючи той факт, що охорона навколишнього природного середовища виступає одним із напрямів державної політики, участь громадян в процесі прийняття рішень у даній сфері має відповідати загальнодержавному курсу, не створювати перепон у діяльності офіційних відомств та загалом сприяти досягненню публічних цілей, які, в свою чергу, повинні формуватися виходячи із інтересів населення; 4) принцип рівності. Даний принцип передбачає неможливість обмеження або, навпаки, виділення окремих громадських груп чи прошарків населення у питанні реалізації ними своїх екологічних прав, а також штучного створення несприятливих умов з боку представників влади правомірній діяльності громадськості в галузі охорони навколишнього природного середовища; 5) принцип гласності та прозорості. За вимогами вказаної вихідної засади участь громадян у процесі прийняття рішень в сфері охорони навколишнього природного середовища має відбуватись відкрито, тобто, у формах реальних та зрозумілих для кожного громадянина, виключаючи будь-які утиски, обмеження чи корупційну складову; 6) принцип доступності захисту прав. Кожен громадянин повинен мати можливість та не бути обмежений у використанні різноманітних інструментів

захисту своїх екологічних прав, що включають в себе як різні адміністративні важелі, так і право оскаржувати дії відповідних суб'єктів в судовому порядку.

Запитання Козіна С.М.: Які на ваш погляд основні напрямки удосконалення адміністративних процедур інформування громадськості Мінекономіки?

Стельмах В.Ю.: Дякую за запитання. З метою удосконалення адміністративних процедур інформування громадськості Мінекономіки можна визначити такі основні напрямки: розробити єдині вимоги до ведення веб-сайтів або веб-сторінок відповідних департаментів з метою уніфікації їх змісту, що сприятиме полегшенню доступу до інформації щодо проведення консультацій з громадськістю; забезпечити подальше впровадження та якісне покращення системи «Відкрите довкілля»; у Постанові Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» передбачити наслідки щодо неоприлюднення чи несвоєчасного оприлюднення орієнтовних планів консультацій з громадськістю, порушення строків консультацій, недотримання вимог до форми та змісту інформаційних повідомлень, а також звітів за результатами проведених громадських обговорень тощо. Закріпити у законодавстві правові наслідки неврахування органами влади результатів громадського обговорення.

Запитання Корєда С.О.: Які основні позитивні аспекти зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення реалізації громадськістю права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища є найбільш прийнятними для впровадження в Україні?

Стельмах В.Ю.: Дякую за запитання. Вважаємо, що для України найбільш позитивний характер буде мати запозичення таких аспектів зарубіжного досвіду: по-перше, кодифікація природоохоронного законодавства, а також систематизація в рамках єдиного документу норм, які регламентують процеси залучення громадськості до прийняття рішень та управління сферою охорони навколишнього природного середовища (Республіка Казахстан); по-друге, зміна вектору регулювання та здійснення процесів навколишнього природного середовища. Централізація та державна монополія в даному питанні повинна бути цілком замінена на домінуючу роль органів місцевого самоврядування і територіальних громад. Саме на них повинні бути покладені основні повноваження в питанні забезпечення природи і довкілля на територіях, що відносяться до їх сфери відання (Польща, Сполучені Штати Америки, Канада); по-третє, охорона навколишнього природного середовища повинна стати одним з основних чинників розвитку господарського сектору. Потребуються механізми стимулювання господарської діяльності до екологізації процесів виробництва, підвищення якості товарів які виробляються, повсякденного відслідковування свого впливу на навколишнє середовище та не допущення підвищення його

шкідливості тощо. Доречно дати в цьому питанні реальні юридичні права відповідним локальним громадських формуванням та об'єднанням бізнесменів (Європейський Союз, Німеччина).

У подальшому обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь присутні члени спільного засідання.

Науковий керівник – Луценко-Миськів Леся Ігорівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права зазначила, що підготовлена Стельмахом Владиславом Юрійовичем дисертація на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є результатом науково-теоретичної та практичної діяльності здобувача.

Складений дисертантом план дослідження дозволив охопити всі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло загалом правильне визначення Владиславом Юрійовичем мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Окрім того, обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації забезпечується активним використанням в роботі значного обсягу наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених адміністративного, конституційного, природоохоронного, міжнародного права тощо, а також ґрунтовним аналізом широкого кола нормативно-правових джерел національного законодавства у досліджуваній сфері.

Відповідно до мети дисертації визначені завдання та методологічна основа роботи. Високому ступеню наукової обґрунтованості і достовірності результатів наукового дослідження сприяє конструктивне використання дисертантом загальнонаукових й спеціальних методів пізнання. Дослідження ґрунтується на використанні як загальнонаукових, так і спеціально-юридичних методів для досягнення поставленої у дисертаційній роботі мети.

Наукове дослідження Владислава Юрійовича будується на системному підході до предмета дослідження, характеризується належним рівнем наукових узагальнень, що надало можливість розкрити тему у повному обсязі, запропонувати новий та удосконалити понятійний апарат, сформулювати відповідні науково-практичні рекомендації. Звертає на себе увагу також намагання дисертанта працювати на різних рівнях наукового дослідження – від фундаментального до науково-прикладного.

Стельмах В.Ю. демонструє глибокий рівень володіння предметом дослідження. У межах роботи над дисертацією здобувачем підготовлено вісім наукових праць, серед яких п'ять статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук та три тези доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях. Отже

результати дослідження належним чином апробовані, впроваджені в практику та відображені в необхідній кількості наукових публікацій.

Індивідуальний план наукової роботи та навчальний план виконано Стельмахом В.Ю. у повному обсязі.

Загалом дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Стельмах В.Ю. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Вважаю, що дисертаційну роботу можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Далі надано слово *рецензентам роботи*.

Шкарупа Костянтин Вікторович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначив, що актуальність дисертаційної роботи Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» не викликає сумнівів.

Зміст дисертації, який містить три розділи, що містять вісім підрозділів, свідчить про продуманий підхід дисертанта до розкриття теми дослідження, висвітлює логічний ланцюг дослідження теоретичних і практичних питань адміністративно-правових засад участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища. Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. У дисертації чітко сформульовані мета та завдання дослідження, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми.

Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів. Новизна підходів до вирішення ряду проблем, аргументованість в основних висновках відрізняють дослідження дисертанта.

Дисертаційну роботу Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» слід визнати завершеним дисертаційним дослідженням, самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично

значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують теоретичні, правові і практичні проблеми адміністративно-правових засад участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначив, що при оформленні дисертаційного дослідження автором дотримані вимоги щодо структури роботи, формування списку використаних джерел. Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, методологічною базою дослідження, його висновками, дозволяє стверджувати, що автор наукового дослідження Стельмах В.Ю. з поставленим завданням успішно впорався.

Здобувач виконав усі поставлені завдання дослідження, запропонував низку теоретично обґрунтованих положень, а також пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації громадянами України права та ухвалення ними рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формувати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Дисертація Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Боровик Андрій Володимирович – доктор юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права зазначив, що дисертація Стельмаха Владислава Юрійовича є цікавою, новою, актуальною та практично важливою. При оформленні дисертаційного дослідження автором дотримані вимоги щодо структури роботи, формування списку використаних джерел.

Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації містять елементи наукової новизни, є повністю обґрунтовані та аргументовані і отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження.

На позитивну оцінку заслуговує розробка автором пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення адміністративних процедур участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Загалом дисертація Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» є завершеним дослідженням, яке виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які сприяють досягненню основної мети дослідження, яка полягає у тому, щоб на підставі теоретичних положень юридичної науки, норм чинного законодавства України і практики його застосування визначити сутність та особливості адміністративно-правового механізму участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також сформулювати пропозиції та рекомендації щодо його подальшого вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду країн Європейського Союзу у зазначеній сфері.

Аналіз результатів проведеного дисертаційного дослідження дає змогу стверджувати, що на захист винесено результати наукового пошуку, що мають концептуально новий підхід до питань, які були визначені в роботі і така робота може бути рекомендована спеціалізованій вченій раді до захисту.

Овчарук Сергій Станіславович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права зазначив, що актуальність дисертації, яка розглядається, очевидна. Дисертація загалом справляє позитивне враження, хоча і містить положення, які потребують додаткової аргументації. Робота має деякі механічні помилки, які досить швидко можна виправити, а тому вони не псують загального враження від роботи.

Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, методологічною базою дослідження, його висновками, дозволяє стверджувати, що автор наукового дослідження Стельмах В.Ю. з поставленим завданням успішно впорався. Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів.

Дисертаційну роботу Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» слід визнати завершеним дисертаційним дослідженням, що виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують теоретичні, правові і практичні проблеми адміністративно-правових засад участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища. Отже дисертація Стельмаха В.Ю. може бути рекомендована для захисту в спеціалізованій вченій раді.

Стельмах В.Ю. висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції подальших науково-дослідних планів.

Присутні на засіданні одноголосно запропонували визнати дисертацію Стельмаха Владислава Юрійовича завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють вирішенню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток юридичної науки, і яка може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді. Запропоновано схвалити такий висновок:

ВИСНОВОК

**щодо дисертації Стельмаха Владислава Юрійовича на тему
«Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття
рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» на
здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що питання забезпечення охорони навколишнього природного середовища є на сьогодні одним із життєво важливих для українського суспільства, вирішення якого неможливе без цілеспрямованих зусиль громадськості.

Конституція України гарантує кожному право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Наявність у вітчизняному законодавстві норм, щодо забезпечення охорони навколишнього природного середовища актуалізується у зв'язку з імплементацією Конвенції Європейської економічної комісії ООН про доступ до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються охорони довкілля. Україна, як країна-підписант визнала важливість права на залучення усіх зацікавлених осіб до

ефективного вирішення екологічних питань. Складовими цього права є право на отримання повної і достовірної екологічної інформації, право на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також право на судовий захист.

Прискоренню процесу участі громадян у вирішенні питань у сфері охорони навколишнього природного середовища сприяло підписання Україною Угоди про асоціацію із ЄС, відповідно до якої наша країна має наблизити своє законодавство до директив ЄС, що стосуються такої участі.

Активна участь громадян в управлінні державними справами, а отже, й у процесі ухвалення рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, обумовлюється також переходом Української держави від моделі представницької демократії до демократії участі, головними умовами якої є забезпечення її адміністративно-правових засад, а також створення відповідних адміністративно-правових механізмів та процедур такої участі. Слід акцентувати, що на сьогодні на різних рівнях ухвалено численні нормативно-правові акти, що врегульовують досліджуване питання. Однак процес залучення громадян до ухвалення рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища відбувається дуже повільно. Окрім того, спостерігається формальне визнання значення участі громадян у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, що виявляється у сприйнятті громадськості насамперед як опонента, а не партнера у досліджуваному процесі. Слід також акцентувати на відсутності у громадян сформованої екологічної свідомості, недосконалої застосування інформаційних технологій забезпечення доступу до екологічної інформації як підстави для реалізації права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, недотриманні принципу верховенства права у реалізації права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища тощо.

Наведене обумовлює актуальність теми дисертації, її важливе як теоретичне, так і практичне значення щодо подальшого розвитку та удосконалення адміністративно-правових засад участі громадян у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища з урахуванням чинного законодавства та досвіду інших країн.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження наукового ступеня полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, що розкриває адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

На основі проведеного дослідження сформовано ряд нових наукових положень і висновків, які розв'язують важливу наукову проблему; **найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:**

– вперше виділено ключові ознаки поняття «права громадян на участь у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища», до яких віднесено: особлива система джерел нормативно-правового регулювання; має дуалістичний характер; є гарантією реалізації і захисту права на сприятливе навколишнє середовище як фундаментального екологічного права; здійснюється шляхом залучення громадян до процесів правотворчості, громадського обговорення, консультування, здійснення громадської експертизи та контролю, гарантоване державою, що передбачає обов’язковий адміністративний чи судовий захист у разі його порушення;

– вперше здійснено класифікацію юридичних гарантій забезпечення реалізації громадянами права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, які запропоновано поділити на дві групи: 1) гарантії, пов’язані зі створенням умов для реалізації досліджуваного права: його законодавче закріплення, процесуальні форми реалізації, юридичні факти, з якими пов’язують його настання та реалізацію; 2) гарантії охорони права громадськості на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також механізми та інститути його захисту: засоби забезпечення виконання громадянами цього права, до яких віднесено: а) гарантії припинення порушеного права – насамперед заходи адміністративної відповідальності; та б) гарантії судового захисту;

– вперше обґрунтовано необхідність ухвалення закону «Про участь громадськості в ухваленні рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища»; «Положення про взаємодію Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості щодо участі в ухваленні рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища».

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових розробок адміністративно-правових засад участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення адміністративно-правового законодавства в частині забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності діяльності системи суб’єктів забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;

– *освітньому процесі* – під час розробки навчальних посібників, методичних рекомендацій та викладання навчальної дисципліни

«Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

- комплексним застосуванням раціональної сукупності дослідницьких методів пізнання соціальних процесів і явищ у сферах дії держави та права для аналізу і характеристики нормативно-правових актів і наукових праць, присвячених теоретичним, нормативним і практичним аспектам адміністративно-правових засад участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища;

- застосуванням методологічних принципів об'єктивності і неупередженості аналізу та критичного осмислення досліджуваного матеріалу;

- аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації;

- використанням положень чинного законодавства України, а також офіційних аналітичних і статистичних матеріалів, довідкових видань та юридичної публіцистики;

- послідовністю та логікою викладення здобувачем матеріалу, його аргументованістю;

- відповідністю висновків роботи і отриманих результатів поставленим завданням та доведенням сформульованих пропозицій до рівня їх можливого використання у практиці;

- рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана Стельмахом Владиславом Юрійовичем самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача або відповідної наукової полеміки.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення наукової новизни, одержані узагальнення й висновки дисертаційного дослідження оприлюднені на науково-практичних конференціях: «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 18–19 лютого 2025 р.), «Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 4–5 червня 2025 р.)

Публікації. Основні положення та висновки дисертації викладено у восьми наукових працях, з яких п'ять статей опубліковані в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, три – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Наукові праці Стельмаха В.Ю., опубліковані за результатами дисертаційного дослідження, відповідають вимогам п.п. 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:

1. Стельмах В.Ю. Поняття та сутність охорони навколишнього природного середовища, як об'єкту адміністративно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. 522–524. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/126>

2. Стельмах В.Ю. Нормативно-правові засади реалізації права участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2024. № 4(86). С. 573–577. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.91>

3. Стельмах В.Ю. Адміністративні процедури як елемент механізму забезпечення реалізації громадянами України права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Право та державне управління*. 2025. № 1. С. 423–428. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.1.59>

4. Стельмах В.Ю. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення реалізації громадськістю права на участь у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 936–941. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.136>

5. Стельмах В.Ю. Суб'єкти забезпечення охорони навколишнього природного середовища. *Правові новели*. 2025. № 25. С. 330–335. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2025.25.42>

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Дисертація є цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати та наукові положення, що характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу. Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідають встановленим вимогам.

Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 «Право».

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів Стельмаха Владислава Юрійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

3. Рекомендувати дисертацію Стельмаха Владислава Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади участі громадян у процесі прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 11, проти – 0, таких, що утримались – 0; здобувач Стельмах В.Ю. – не голосував.

**Головуючий на засіданні –
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу
Науково-дослідного інституту
публічного права**

С.С. Овчарук